

Юрій ДИВНИЧ

Американське малоросійство

(Публіцистичний репортаж)

**Контрасти, парадокси... Мазенін, дядько
Тарас і „червона просвіта” в Америці —
Три відміни жидівського малоросійства
в США — Дядько Сем у ролі малороса...**

КОНТРАСТИ, ПАРАДОКСИ...

Порожні простори прерій і Нью-Йорк, де люди один над одним пірамідою, що летить у землю і в небо кількасотметровим прогоном. Матеріально-технічна й економічна база модерного світу, найбільша потуга земної кулі, політична столиця Об'єднаних Націй — і водночас елементи політичного дефетизму й позадняцтва. Країна найкращих письменників і театрів — і масової „сатани в бочці“ у ковбойській зброї. Найрухливіша і найдосконаліша преса світу, що подає фотоновини із найвіддаленіших закутків світу вже через дві години після того, як репортовані факти сталися, — а з другого боку, сьогодні тут уперше починають помічати деякі процеси, які вже понад третину століття стрясають світом. Вавилонська суміш, здається, навіки законсервованих у собі національностей усе світу — а водночас така монолітність нації, якої не знають часом англійці та німці. Стихійна байдужість до політики — і здібність створити буквально за пару годин один усе-національний настрій, бурю єдиного національного відруху, який здатний перетворитися на багатолітнє тривале напружене зусилля (Перл-Гар-

бор, реакція на звільнення Мек Артура). Країна спокійного ситого побуту, обережно-холодної калькуляції—і відважно-романтичного авантуризму (80000 американців уже записалися до проєктованого міжпланетного лету). Велике масове захоплення музикою як сучасною, так і класичною—і майже ні одного великого композитора. Неперевершений будівельний геній світу, що створив свій зовсім новий **БУДІВЕЛЬНИЙ** тип — і помітні обмаль оригінальних архітекторів (типу Л. Сулівана, Ф.Л. Райта чи Шідмора Овінгса), які з великим трудом і часом без успіху обороняються тут від інерції архітектурного позадняцтва. Класичне зрозуміння принципу національної рівності та свободи — і водночас ігноранція визвольних прагнень поневолених в СРСР націй. Байдужість до людини в аспекті соціальному —і тут же масові приклади великої людяної прямої, щирості й уваги до першої-ліпшої найменшої особи...

Це все тут — в Америці, у молодій країні творчих контрастів і парадоксів, що тільки починає свою велику історію, прокидаючись до грандіозного соціального й культурного діяння. Ні французький Косач-Сартр, ані український Сартр-Косач (див. їхні нариси про Америку в „УВ“ за 1949 і 1950 р.р.) цих прикрих, але в основі своїй пружинно-творчих напнять і

контрастів не помітила. Косач залишився злоякісно приворожений полюсом горьківського „жовтого диявола“, а Сартр — полюсом бездушного джазу й фокстроту (які в Америці мабуть не більш поширені, як перед війною в СРСР або у Франції), але за перестарілим шабльоном і досі ототожнюються в очах європейця з цією країною якоїсь дикої і творчої разом молодости.

Але чи не найдивніший парадокс Америки — своєрідна гегемонія в американській політичній думці (а почасти і в культурній) так званого комплексу малоросійства, тоді як самі расові малороси — українці — не мають тут впливу і значення (чого не можна сказати про малоросів-жидів).

На це останнє явище ми й хочемо кинути побіжний погляд. Але домовимось спочатку про деякі терміни й поняття, якими оперуватимемо.

Під малоросійством ми розуміємо не місцево-українське поняття, а загально-людське, тобто характеристичне також для певних груп інших народів сучасного світу. Отже, малоросійство — явище міжнародне, супроти якого виросте до інтернаціональної категорії явище французького провансальства — наївна дитяча гра. Серед малоросів сучасного світу ми бачимо провідні кадри компартій Америки, Європи, Азії, що стали слугами Москви; іншу групу світового малоросійства являють собою деякі видатні дія-

чі більших та менших держав світу, які у взаєминах із Москвою в багатьох ділянках втратили ініціативу. Зрозуміло, що сучасне світове малоросійство, охоплюючи культуру, політику, психологію, виявляється в тисячах форм, часто одна одній суперечних, але все ж належних до одного малоросійського феномену. Отже малоросійство це:

1. Комплекс провінційності, залежності, епігонства й позадництва взагалі.

2. Комплекс дефетизму, невіри у свої сили, несвідомість і нехіть свого власного історичного призначення, чи точніше сказати, відповідальності. Самовідчуження на користь стороннього чи уявно-спільного.

3. Вищезгадані прикмети часто прикриваються ілюзорно-гордим почуттям і проклямованим наміром співтворення чогось „більшого“, якогось ніби великого спільного для всіх історичного діла. Ці великі загальні проклямації — фіговий листок що, закриває банкрутство в ділі власного самовпорядкування і вироблення власної повноцінності, які якраз і є єдиними гарантами дозрілості даної одиниці до співпраці та спілки з іншими оданицями. Насправді такий малорос-ілюзіоніст (якщо це не звичайна кар'єристична шкура або жульман) стає тяглом у чужих „бистроїзних поїздах“.

4. Перебільшене цінування всього того, що

належить до „обраної“ собі за „власну“, а в суті чужої метрополії, наприклад—усього „загально-російського“ в протиставленні його до цілої європейської і світової культури, не кажучи вже про своє власне.

5. Тип провінціяла, проміжна форма, що стоїть на межі, напр., Заходу і Сходу чи інших яких великих сил. Коли це межеве становище для ростущої і бодай потенційно-повноцінної одиниці стає джерелом великого суверенного росту, сили призначення, то для малороса це межеве становище стає причиною слабкості, хиткості і принципу „куди вітер віє“.

6. Зокрема для малороса характеристичний пріоритет зовнішньополітичних справ над внутрішніми.

7. Спеціально українське історичне малоросійство склалося під час і після поразки Мазепи, коли українська шляхта перебігла з власних історичних позицій у російське дворянство, коли вище духовенство перейшло до Москви будувати „загально“-російську церкву і коли загальний сервілізм наплодив усяких „гнучкошвенків“, що пішли робити кар'єру на будівництві „великої єдино-неділюмої матушки Росії“, занехаївши свій народ на повільну провінційну дегенерацію. Брюховецькі і Безбородьки, Родзянки і Мануїльські — типові екземпляри цього українського малоросійства.

Отже малоросійство — реакційна сила. Воно сягає вершка своєї одіозності перед лицем факту „азіятського ренесансу“, тобто того великого нового періоду, коли формуються нові нації (такі, напр., як США) з новим соціально-культурним змістом та коли встає на весь свій гігантський зріст великий вільнолюбний рух трьох четвертин народів земної кулі, в тому й Українське Відродження. Навіть самі росіяни в СРСР звикли до факту формально-правної суверенності української та ін. держави й культури.

В Америці ми помітили: 1) малоросійство людей українського походження, 2) малоросійство жидів, що походять головню з України і 3) малоросійські елементи в політиці та (менше) культурі самих американців.

Перші в американському житті не грають помітної ролі, другі — дуже поважну, а треті — це просто світовий фактор, що являє собою щасливий дарунок богів для Кремлю. Розглянемо їх коротенько по черзі.

Мазенін, дядько Тарас і „червона провіта“ в Америці

Однієї ночі, вийшовши з приятелями з одного американського зібрання у Будинку Свободи ім. Вілкі, ми опинились на сліпучому перехресті головних артерій Нью-Йорку п'ятої авеню і 42-ої стріт. Хтось назвав це перехрестя „пупом світу“. Бом (американський босяк) попросив у нас

кілька центів на пиво. Діставши цілий „квортер“ і почувши українську мову, бом з радості пустився навприсядки, приспівуючи „Гречаників“. Гречаники і український бом на пупі світу! Чи не контраст, не парадокс?

У всякому разі — не випадковість. Гречаники бо прийшли в Америку і без хахла. Їх принесли сюди з собою українські жида, поширивши через платівки й радіо. Наш хахол, забрівши в Америку десь на початку цього століття, хоч не пішов у своїй масі в боми (такого наклепу ми аж ніяк не хочемо робити), але й досі спокійнесенько сидить собі на найнижчому шаблі американської драбини. Виятки є, але рідкісні — порівняно до інших національних груп. Зберігши свою українську етнічну окремішність (не так завдяки своїй міці, як слабкості), цей хахол цілковито одірвався від життя в Україні. Він не здає собі справи з того, що сталося в Україні 1917-18 років і після тих років. Про українське державно-політичне і соціально-культурне відродження, що його здобуває собі український народ у трагічній боротьбі проти Москви та інших ворогів ось уже третину століття, він нічого не знає і здебільшого й знати не хоче. Він заробив досить грошей, щоб на старість і без опіки „созабезу“ вигріватися на сонці в Томпкінс-парку, при кожній нагоді проголошуючи себе

гордо або за білого, або за червоного чи просто православного малороса. Говорить він, як висловився один мій знайомий тутешній жид родом із Хотина, — „хахліш“. Коли ж він освічений — балакає по-російськи, зберігаючи свій „хахліш“ для екзотики.

Українське малоросійство в Америці, маючи собі за соціяльну базу вищеописаного універсального хахла, живе, одначе, в трьох окремих ідейно-психологічних формаціях, які воюють одна з одною.

Перша і мабуть найчисленніша формація це ті, що звать себе росіянами і вважають себе за дітей єдиної-неділимой матушки-Росії. Культурніші верхи можна назвати малоросами-імперцями, бо вони ідейні нащадки югоросів школи „Киевлянина“ (Шульгин, Савенко). Це вони організували тут масове „Русское общество взаимопомощи“ (РОВ). Це вони становлять основну читацьку масу „Нового русского слова“ (хоч не вони його тримають у руках). Вони ж паломничають на толстовську ферму та рятують її своїми датками від банкрутства. Вони ж являють собою фундамент російської православної церкви в Америці і навіть дають їй своїх митрополитів. На спілку з малоросами жидівського походження вони творять основу течії „евразійців“, які в науці та політиці дають наймодернішу моди-

фікацію єдиноділімості євразійських підросійських просторів, ігноруючи історичні факти й сили антиімперського характеру. Молодь цієї малоросійської групи являє собою основний контингент вечірок „Витязя“—клубу російської молоді, що розташований якраз над українським літературно-мистецьким клубом. Югоси-малоси наповнюють ряди російських громадських, політичних і культурних організацій Америки і можна сказати, що разом із жидами ці югоси виносять на своїх плечах і основну роботу так званої російської еміграції в Америці.

До групи „югосів“ належать і такі малоросійські загони, як рештки галицького, закарпатського й лемківського москвофільства, що виїхало до Америки понад півсотні років тому та так і задубіло в своїй первісній допотопній формі. Тут найдемо такі археологічні викопні й дива, як: „Греко-католицкая русская церковь“ з газетами „Американски русски вестник“ та „Просвіта“ (мала 150 000 членів, але потерпіла поразку в боротьбі з українською греко-католицькою церквою і має тепер лише 43 000 членів). Найстаріша російська газета в Америці „Свет“ (через ять) видається „Русским Православным Кафолическим Обществом Взаимопомощи“. Інша „русинська“ газета російською мовою „Правда“ видається „Обществом Русских Братств у США“,—вона, між іншим, страшен

но радіє, що Сталін зліквідував українську греко-католицьку церкву на Західній Україні. Ми могли б назвати ще добрий десяток журнальчиків і газеток західньоукраїнських малоросів, політично-релігійних переконань яких мабуть ще ніхто ніколи не міг зрозуміти і від темної покручі яких нормальна людина може очамріти. Яким чином модерна динамічна Америка досконалим зберегла в своєму кипучому соціальному казанні цей музей мертвих експонатів минулого сторіччя — це лишається загадкою американських парадоксів.

Друга формація українського малоросійства в Америці складається з так званих „національно свідомих“. Політичне обличчя їх можна б схопити архаїчним терміном автономісти-федералісти. Психологічно ж це — дядько Тарас із Києва. Тип, особисто беручи, здебільшого дуже симпатичний, лагідний, ми б сказали б вегетаріянський, бо головні його політичні вимоги зводяться до мови, а практичні — до забезпечення перекладацької посади. О, моворідна! Ти початок і кінець українського буття. Ти можеш замінити все: державу, хліб, зброю і навіть віру.

Дядько Тарас в Америці останнього часу досить активізується. Він підтримує Лігу Керенського і великодушно виступає в її органах по-російськи, він страшенно вдоволений з „україн

ського відділу“ в „Голосі Америки“, вегетаріанська і кастрована малоросійська програма якого сповняє дядька Тараса невимовної гордості. Він напевне ще натворить американсько-малоросійських товариств, щоб підтримати корисну для збереження російської імперії політику секретаря стейту. Сьогодні він на спілку з малоросами-жидами плянує репрезентативний малоросійський театр, бо культурно він цілком сидить у минулому столітті. Словом, це та категорія, яку Хвильовий охрестив умовною назвою „безсмертна просвіта“. Коли додамо до цієї групи дядька Тараса ще прошарок кар'єристів і хлестакових, що хочуть виплисти на малоросійській кон'юктурі в Америці, то друга формація нашого малоросійства в США буде „згрубша“ схоплена.

Третю формацію українського малоросійства в США творить так звана „червона просвіта“, тобто всі українці — комуністи й радянофіли. Їхні головні друковані органи „Українські Щоденні Вісті“ (орган партії), „Карпатська Русь“ — орган „Лемко-союзу“ і „Карпаторусского Общества“ та „Громадський Голос“ (що гачкує на „безпартійний“ черв'ячок). Психологічно — це мішанина й хитро інспірований Кремлем виплід двох попередніх формацій. І соціальна база їх та сама.

Та коли перші дві формації це слуги, слуг

єдиної-неділимої, то червоні малороси обціловують свій московський кумир без зайвих посередників. Справді — неабияка перевага, яка дає їм право ставитися до всіх і вся (крім, звісно, Кремлю) з цілковитим презирством. Основний тон їхньої преси — квітуча Україна під сонцем кремлівської конституції, гнила капіталістична Америка і запроданці-петлюрівці. „Громадський Голос“, правда, імени Сталіна прямо не вживає, бо він іде по лінії „громадського“, а не партійного сектора керованої з Москви системи. Всі газети червоних малоросів не дозволяють собі так само дисципліновано, як і кожна райпарткомівська газетка в УССР, ні одного критичного слова про московсько-большевицький режим, про політику Кремлю. Зате їхня священна ненависть летить на самостійницькі елементи української еміграції, а спеціально — нової підсоветської.

Вони ніколи не згадають ані словом замучених у московсько-большевицьких тюрмах і концтаборах діячів українського відродження, зате широко популяризують сталінських песнопевців і лавреатів дня. „Громадський Голос“ страшенно тішиться, що НКВД не дало проскочити на еміграцію численним культурним українським сядам і переможньо заявляє: серед нової еміграції з УССР нема ні одного видатного письменника, науковця, актора, мистця. Осьмачку, До-

монтовича-Петрова, Іванова, Кричевського, Гірняка, Клена, А. Любченка, Махова та інших чортомлик із „Громадського Голосу“ не вважає за культурну силу, не говорячи вже про молодші імена, такі як Шерех, Багрянний, Барка, Гуменна та ін. Брудними провокаціями й лайками чортомлики наділяють культурних діячів нової еміграції з УРСР (напр., Киястого, Гірняка, науковців тощо), зате хвалять советську культуру, коли Москва пришле їм на показ погастролювати котрогось із нещасних підсоветських невільників.

Червоні малороси хоч і називають себе громадянами США, а проте служать вони єдино одній Москві з вірністю або обдуреного або найнятого плебея. Ви можете побачити серед червоних малоросів і чесних „наївняків“, і розумних жульманів та хлестакових, і ледачих мрійників про молодші ріки в медових советських берегах.

Величезна частина червоних малоросів іде по лінії російських червоних організацій. Так, чи не більшість тих, що фондують комуністичний „Русский Голос“, мають прізвища західньоукраїнські. У формально-російському річизні йде також і згадана вище „Карпатська Русь“.

Сумне явище — українське малоросійство в Америці: тхне від нього провінційною задухою, емаютою безпросвітною, говорить і пише воно

здебільшого жалюгідними жаргонами, що їх не вкладеш у жадну з існуючих на світі впорядкованих мов — ні в англійську, ні в українську, ні в російську; не знайшовши, чи вірніше — загубивши своє предківське обличчя, воно опинилось за бортом великого українського відродження, не знайшло в собі сил американізуватися і будувати Америку, розбилося на безліч жалюгідних релігійних та політичних сект, несучи на собі лише одну спільну принесену ще з російської і австрійської імперії росіянсько-руси́нську драглисту поволоку. Чудове болотне жабування для вужів чужах агентур!..

Можна було б радіти, що самостійницькі українські елементи стоять від того всього осторонь. На жаль, як і скрізь у природі, нема тут чіткої межі. Малоросійство, мов заразне повітря, проникає скрізь. Не випадково ж хлестакові шугають вільно від жидівсько-малоросійського „Нового Русского Слова“ до „Національної Трибуни“, від „Укр. Щод. Вістей“ та „Громадського Голосу“ і майже по всій українській пресі. До того ж малоросійство може паломничати не тільки до „Третього“, а й до інших „Римів“...

Страшна, за незначними винятками, культура убогість всіх трьох формацій українського малоросійства в Америці пояснює факт, що ці елементи не грають належної ролі в будівництві

американського життя. Вони діють із закамарків свого смердючого гетта — ви не бачите їх ні в профспілково-робітничому житті, ні в бізнесі, ні в культурі Америки. Слуги слуг і безпосередні слуги та наймити Москви, вони не можуть зайняти належних місць за суспільними варстатами своєї нової батьківщини. А для своєї старої матері-вітчизни, що так потребує сьогодні підтримки, це не тільки пропаша сила, а й шкідливі отруйні відпадки переломового історичного процесу.

Хто ж тоді той могутній, що сугерує американській політиці її малоросійську лінію супроти Москви?

Три відміни жидівського малоросійства в США

Надзвичайно життєздатний і здібний жидівський народ при своїй відносно невеликій кількісній вазі в США (біля 3,5%) відіграє величезну роль в житті цієї країни. Це переважно вихідці з трьох колишніх імперій — Російської, Австро-Угорської і Німецької, а в суті більшість їх походить із етнографічних українських земель. Вони масово виїхали до Америки не тільки з мотивів економічної колонізації нового багатого світу, а й тому, що ті імперії, особливо ж Російська й (останніх десятиріч) Німецька, своїм режимом і устроєм були ворожі до всього жидівського населення.

І, одначе, не зважаючи на цю ворожість і на свої великі успіхи в Америці, жиди зберегли в своїй душі велику прив'язаність і любов до землі, де родились вони, їхні батьки й діди, де пройшло їхнє дитинство й молодість. І це так природно, як потяг коріння до глибин свого ґрунту. Правда, розвал Австро-Угорщини і нацистська руїна Німеччини з її нечуваним антижидівським терором вбили серед американського жидівства глибший позитивний інтерес до Німеччини й Австрії. Але не можна цього сказати щодо російської імперії. Не могли вбити цієї симпатії ані жидівські погроми, організовані царським урядом до революції 1917 р. та вихованими царатом чорносотенними елементами в роки революції, ані теперішні переслідування жидів диктатурою московського політбюро.

Чому це так — важко відповісти без глибших студій. Можливо Україна, яку жиди отожднюють з Росією, таїть у своєму природному і соціальному ґрунті глибше жидівське коріння. Можливо, що східноєвропейські революції, як також і большевицький переворот викликали серед американського жидівства враження цілковитого визволення жидівського народу поруч з іншими (такі ілюзії були типові тоді для всіх східноєвропейських поневолених народів). Спритна провокаторська гра московських боль-

шевиків мала на меті завоювати душі жидівського гнаного населення і скерувати сили жидівства проти антибольшевицьких національно-визвольних рухів, підло очорнюючи останні як антисемітські і тим самим прихилиючи жидів до справи відбудови російської імперії, що ще вчора організовувала погроми. Що це була провокація — свідчить сучасний офіційний советський антисемітизм. Варварським імперіям типу російської і гітлерівської завше були, є і будуть потрібні нацьковування одних окупованих ними націй на інші, оті всілякі вірменські різні та антисемітизми, щоб полегшити собі їхню окупацію та експлуатацію. В цьому пляні зрозуміла московсько-большевицька спекуляція на боротьбі з антисемітизмом, як зрозуміла і сучасна спекуляція їх на боротьбі з жидівством, так би мовити „заднім ходом“. Зрозуміти цю принципово антинаціональну (а значить і антисемітську) природу російського імперіялізму, а зокрема його найперфіднішої большевицької форми, заважав факт боротьби ССРСР проти гітлерівської Німеччини та викликані тим фактом ілюзії, що Росія стала дійсно і послідовно дружньою до жидів силою. Та ворог мого ворога не конче — мій друг.

До речі, московське політбюро під час антинімецького російсько-американського союзу в

роки війни знаменито використало час дружби на те, щоб своєю агентурою і пропагандою прищепити американцям русофільство й советофільство. Природно, що жиди, родичі яких в той час мільйонами гинули в катівнях Німеччини, найлегше піддавалися впливу тієї московської пропаганди. Ніхто тоді в Америці не думав про те, що Москва дружить і гостює в США для підготовки воєнного розгрому і внутрішнього розкладу Америки під час неминучої (це Москва добре знала, завше мріючи та підготовляючи „світову революцію“) третьої світової війни. В одній малоросійсько жидівській газеті за 1943-ій рік ми читаємо опис советсько-„американської“ воєнної виставки в Нью-Йорку. Під звуки „Полюшко-поле“ американці довірливо оглядали експонати „Общества советско-американского сближения“, де одяг советського вояка виглядала чи не краще за одяг американського, де советська кухня мала газову плиту на кілька комфорок, тоді як в американській „забули“ поставити невідлучний від американця холодильник. Червоноармійська фронтова землянка на виставці описана в газеті так: „В землянке довольно идиллическая атмосфера: горит электричество, на столе доска с игрой в шашки, два тома „Войны и мира“ и на стене портрет Сталина и Левина.“ Хто бачив хоч раз ті землянки в

натурі, того мороз по спині шкрябне від такої чортівсько-нахабної фальсифікації дійсности.

Сьогодні „Полюшко“ та інші советські марші звучать у Нью-Йорку тільки на первомайських парадах комуністів, під вороже букування публіки, але радіостанція „Нью Йорк Таймс“ і тепер кохається в російських композиторах більш, ніж у яких інших. А газета тієї ж назви героїчно обілює скандально почервонілу російську імперію та її одвічну провідну верству від компромітуючого її „випадкового“ большевицького „нашарування“, наче цілість російської імперії їй дорожча за цілість Америки.

Подібно до українського, жидівське малоросійство в Америці поділяється на три групи: мазенінську (югороси—імперці), дядько—тарасівську та червону. Найсильніша перша група, за нею йдуть червоні малороси, а жидівський дядько Тарас, як суспільна група, вмирає, зберігаючись лише як психологічна прикмета у вигляді сентименту до „хахляцької анекдоти“, комічної народньої пісеньки та етнографічного водевілю.

Всі три групи не допускають думки про розподіл російської імперії, незалежно від соціального стану й політичних переконань кожної окремої особи. (Не говоримо зовсім у наших нарисах про тих, хто до малоросів не належить, тобто про тих українців і жидів, що

вміють бути американськими патріотами і вірними нащадками своїх дідів і без покловіння загально-російському кумирові).

Кілька прикладів жидів-малоросів із першої групи:

Самуїл Зиморей, „король бананів“, що має 54 мільйони щорічного прибутку, тримає у своїх руках Юнайтед Фрут Компані, славиться своїми пожертвами на суспільно-філантропічні цілі. Шіснадцятилітнім хлопцем 1892-го року приїхав сюди з батьком і невтомним трудом збився із самого низу на самий верх американської соціальної драбини, розбудовуючи економічну міць Америки. Але у всій цій блискучій біографії найбільше захоплює малороса, що пише про Зиморея те, що Зиморею, у його великих фінансових боях „русский акцент не мешает“... Питання: — що це за така важлива суспільна категорія — „русский акцент“ у американця, що родився і ріс на Україні, в жидівській (не російській!) родині?!

Часткову відповідь дає на це біографія славетного американського економіста й політика з розшифрованим „руським акцентом“ — Лева Позвольського, нашого славного земляка, що родився на Україні в Павлограді і приїхав до США маленьким хлопцем. Тут звичайна американська освіта, потім молоросійський перевишкіл на праці в „Американском Вестнике“, в

„Russian review“ та в „Новом Русском Слове“. Пізніше Лев Позвольський репрезентує США в Домбартон—Оукс, де відіграє першорядну роль в підготові Об'єднаних Націй, їх статutowих основ і майбутнього обличчя. Він же був членом американської делегації на першій асамблеї ООН у Сан-Франціско. Він же автор дуже солідних книг про першу світову війну та російські борги, і він же перекладач творів Купріна на англійську мову.

І ще один приклад до першої групи. Розгортаєте „Нью-Йорк Таймс“ і читаєте одну із щоденних рецензій Орвела Прескота на чергову „книжку дня“: „Джекоб Споленські, що народився у маленькому українському селі біля Києва і провів свої дитячі роки на острові річки Буг, прибув до цієї країни біля сорока років тому.: 1915-го року він уже видає першу російську газету в Чикаго...“ Далі розглядається книжка Якова Шполянського „Слідами комуністів“, у якій автор описує понад тридцять років своєї діяльності, як детектива, розвідчика, співробітника Еф Бі Ай і т. п. Коли Прескот згадує про українське походження Шполянського, то наш соотечественник і редактор „Нового Русского Слова“ М.Вейнбаум називає Шполянського „русским евреем“. Між іншим, у книзі Шполянського виявляється, що американська компартія — не партія американська, а пряма

агентура Москви. Її засновник Іосіф Ковальський був депортований до ССРСР, де став начальником Бутирської в'язниці. Але це вже категорія червоного малоросійства, про яке мова окремо.

Згадані нами три перших-ліпших приклади, що потрапили нам під руку, являють собою, так би мовити, малоросійство неорганізоване. Бойову політичну організацію жидівського малоросійства „імперської групи“ репрезентують широковідомі імена — такі як Далін, Шварц, Абрамович, Дубинський, Вейнбаум та інші. Вони добросовісно розробили ідеологічні та програмові засади свого малоросійства і навіть оформили його організаційно-політично. Вони мають свої бойові друковані органи, провадять енергійні політичні кампанії, зводять запеклі бої і, що головне, постачають американську пресу, видавництва, установи та впливових американських державних діячів величезним пропагандивним матеріалом на користь „єдиної-неділимої“ і на біду визвольним рухам усіх поневолених народів ССРСР, в тому звісно й жидівського.

Ні одна автентично російська, тобто московська політична група в Америці не може зробити для „ведєлімої матушка Рассеї“ і десятої долі того, що роблять для неї ці жида-малороси. Ні одна московська газета в Америці (а їх тут разом із малоросійськими самих щоденників аж п'ять) не може конкурувати в проросійській

роботі „Нового Русского слова“, цього бойово-то і передового органу жидівського малоросійства, який заангажував до співпраці навіть пару малоросів із новоприбулих ДП (правда, всі вони люди хлестаковсько-авантюриницького штибу, як от Днепров, Керша, Яровий, Георгієвський).

Це просто жорстока іронія історії і неоправна шкода, що така великанська сила, як антикомуністичне жидівське малоросійство в Америці, кидає всю вагу на тарілку російського імперіялізму саме в той час, коли виростає в боротьбі (також і проти ворожих інтриг Москви) державна нація Ізраїль і коли народи СРСР, в тому й жидівський, напружують усі свої сили, щоб якось таки витримати, пережити страшний терористичний апогей російського імперіялізму в його найновішій советській формі та, нарешті, розвіяти в порох раз і назавше цю гидотну тюрму народів.

Досі ми говорили про жидівських Мазеніних. Але є в Америці жидівські малороси також і типу дядька Тараса. Жидівський дядько Тарас із Києва не менш, а мабуть ще більше симпатичний і мидий, ніж український. Крім того, йому належать заслуги в українізації частини українців у Америці, створення українського народньо-побутового театру тут ще півсотні років тому. В ті часи український дядько Тарас

біколи не спромігся б на таке справді чимале і дуже корисне для українців діло в Америці. Досить згадати, що ті жидівсько-українські театри царювали, над українськими і жидівськими масами Америки майже чверть століття (1908-1928), сіючи любов до далекої української землі своїх предків. Хто хоче познайомитися ближче з цими самовідданими піонерами українсько-етнографічного театру в Америці (Малина, І. Ельгард Грінбург, Арон і Роза Орлови, Давид Медов та багато-багато інших жидів із Наддніпрянщини), той нехай прочитає прецікаву статтю Л. Цегельського „Жидівсько-український театр в Америці“ (Календар Провидіння на 1946 р., Філадельфія). Але не тільки театр, а й разом з ним мову, пісню, танок, народні строї, побутове оформлення, як також і кухню з усіма її українськими стравами (борщ у консервній банці — сюди не зараховую, як своєрідне переборщення) — все це закріпилось в Америці головню завдяки нашим землякам жидівського роду. Все це заслуговує якнайкращого признання з нашого боку і подає нам воно не один зразок жидівсько-українського співробітництва в США.

Та біда в тому, що великий дядько Тарас не підозріває, що „етнографія“ це ще не культура, тим паче не сучасна культура. Сьогодні — це всього-на-всього лише музей, який може

використати кожний у кожному напрямі. Сталін якраз розуміє ці прикмети „етнографії“, дозволяючи червоним малоросам з Києва експортувати до Москви під час „українських декад“ „Запорожця за Дунаєм“ та „Наталку Полтавку“ і повертаючи нашу культуру назад на півторасти років. Він убив „етнографією“ українську модерну культуру, він убив цим „Березіль“, Курбаса, Куліша, як культурних знаменників державного відродження нації. Один наш знаменитий хлестаков, що співпрацює одночасно в російсько-жидівській, українсько-націоналістичній і комуністичній пресі Нью-Йорку, геніяльно виявив жидівське малоросійство лише однією малесенькою заміткою в „Новом Русском Слове“ про „Лісову пісню“ в студії Гірника. Він назвав „Лісову пісню“ етнографічно-побутовою п'єсою, Лесю Українку народницько-побутовим письменником, Йосипа Гірняка побутовим актором українсько-жидівських театрів в УРСР (таких не було, а були окремі українські й жидівські театри) — і редактор „Н.Р.Слова“ з великою радістю всю цю нісенітницю надрукував. Чи він навмисне обмежує модерну українську літературу й театр до рівня етнографічних реліквій минулого, а чи й справді не чув ніколи й нічого про українську європейську культуру і думає, що Гірняк це новий Медов?...Хто його знає. Але незабаром після провокативної нотат-

ки в „Н. Р. Слове“, яка писала, „що глядач загужив за кращими зразками малоросійського побутового життя“, в Нью-Йорку є всі прикмети, що нова ера „Запорожця“ гряде. Що ж, може і тут буде не гірший, ніж у Москві. І може тут він восторжествує над модерним українським театром так, як восторжествував над руїнами „Березоля“ в УССР. Бо українське й жидівське малоросійство в Америці — це потужне всеобіймаюче жабування, планитон, в якому можуть потонути цілі світи не то, що енергія окремих людей. (Маленьке *nota bene*: „Запорожець за Дунаєм“ сам собою прекрасна річ, дорога нашому серцю, особливо ж у його новій оркестровці й інструментації, але коли на ньому обмежувати українську культуру, як це робить дядько Тарас, або скеровувати його проти модерної української самостійної культури, як це робить в ССРСР Сталін і деякі малороси в Америці, то це вже лихо, яке треба бити хіба кулішівським „Миною Мазайлом“.)

Згадане всеобіймаюче малоросійське жабування в Америці найкраще покищо використала червона Москва, організувавши в ньому окреме кубло американського червоного малоросійства. Серед жидів червоне малоросійство поширене не менше, ніж серед українців. Конгресова комісія виявлення неамериканської діяльності в своєму „звіті“ відзначає явно комуністичних га

зет українською мовою дві, жидівською — вісім.

Треба сказати, що малоросійство взагалі являє собою ідеальний субстрат для функціонерів Кремлю і тому може червоні малороси українського і жидівського походження являють собою чи не основний кадр комунізму в США. У Нью-Йорку їх можна зустріти на кожному кроці. Не всі вони конче жульмани, ледачі мрійники чи найняті агенти. Є серед них і палко віруючі комуністи. Я познайомився тут з одним освіченим жидом, моїм земляком з Квівщини, який органічно не міг мені повірити, що на Україні від штучного голоду 1933 р. згинули мільйони людей, що я сам, як і мільйони інших, без провини відбув вісім років в'язниці, концтабору й заслання, що в ССРСР гірше живеться, ніж у США, що там переслідують жидів. Він лютує на Джемса Бернгема, який побачив в ССРСР не соціалізм, а манаджеріяльне клясове суспільство тоталітарно-терористичного типу. Він дивувався, що я краще (матеріально й морально) почуваю себе клінером у США, як агрономом-дослідником в ССРСР. Здається, це останнє його найбільш разило. В розмові він скоро перейшов від наступу до оборони. А я наступав: я не буржуй, і я з юнацтва вірив якийсь час у советський соціалізм. Я будував його власними руками, розсварившись за це із моїм

батьком-селянином. І ось Вам наука мого страшного досвіду: коли Ви ще маєте розум, совість і почуття відповідальності, то не ждьте рятунку від московського большевизму. Вмійте цінити те, що маєте, а коли хочете поліпшити соціальний лад Америки, то насамперед порвіть із московською комуністичною провокацією і розбудуйте нові творчі сили Америки. Будуйте Америку, а не червону Москву. Цього ждуть од Вас поневолені трудящі народи СССР, в тому й жидівські підсоветські маси.

Покидаючи його, я чогось оглянувся: услід мені дивились його німі й болюче здивовані ясні очі. В них було більше болю, ніж сумніву. Неначе вони благали не руйнувати святої віри в сталінську землю обітовану. Мені було щиро жаль його. Тих очей я ніколи не забуду, як клясичного прикладу якоїсь сверєдної блаженної шизофренії. Ілюзії — страшна річ. Вони стають оксамитною шкірою серця, і коли розум уже бачить їх згубну фальш, то серце жахається думки здерти їх по живому.

Справді, хіба може він — малорос — повірити, що східноєвропейські національні революції 1917-21 років завдали смертельного удару російській імперії, що большевицький соціальний і національний термідор ніякими терорами й хитрощами не подолає великого ренесансу поневолених в СССР народів? Хіба може він по-

вірити, що большевицька революція поїла вже своїх дітей, в тому й дітей жидівського походження? Хіба не вважатиме він мене за божевільного (так, як я його), коли скажу йому, що на нашому пореволюційному сході в боротьбі з червоною Москвою зродився і гартується новий тип суспільно-національних взаємин і що в пляні цього типу найпрогресивніші і найкультурніші жида в українській ССР віддали свої сили на будівництво, поруч власної жидівської, також української самостійницької культури, заплативши за це своїм життям у в'язницях і концтаборах НКВД? Як малорос та ще й червоний він скорше повірить у чудо в Люрді, ніж ось у список таких жидівських людей сучасної України:

Гермайзе Иосип, син Годія Гермайзе — славетний загальнолюблений історик України, співробітник Української Академії Наук, професор Київського Університету. Засуджений за український націоналізм 1930 року на процесі СВУ, де тримався краще за багатьох інших. Його брата — видатного математика — розстріляли в Києві німці, не зважаючи на те, що українські люди докладали всіх зусиль для його порятунку.

Олена Курило — одна із найкращих і найулюбленіших українських мовознавців, що на глибоко-народній традиційній основі створила

модерні українські стилістичні нормативи, обєрігаючи українську мову від русифікації. Засуджена за цю працю. Дальша доля невідома.

Тетієвський Мусій — київський лінгвіст, що працював над українським словництвом, разом з іншими піднімаючи українську мову зі стану „мужицької“ до стану модерної європейської мови. Заарештований за цю працю. Дальша доля невідома.

Ліберберг — професор світової історії в Київському Університеті, люблений українськими студентами українофіл, потім перший президент Автономної Жидівської Республіки Біробіджан, куди його було послано порядком „почесного заслання“, але там же таки кінчилось арештом. Дальша доля невідома.

Коряк Володимир — харківський історик української літератури, літературний критик-марксист, професор Харківського Університету, організатор української советської літератури. Пропагував у першій половині 20 років український радянський місянізм. Заарештований в 30 роках. Дальша доля невідома.

Щупак — літературний український критик, редактор і журналіст, марксист. Знищений в 30 роках за український націоналізм.

Кулик Іван — відомий український поет і публіцист, перекладач з англійських та американських поетів, партійний політик, дипломат.

Приїхав на советську Україну як червоний малорос з Америки. Заарештований за український націоналізм в 1937-38 роках. Дальша доля невідома.

Кратко Берnard — з Угорщини, де був одним із діячів червоної революції, після поразки якої переїхав на Україну; тут його захопив український культурний процес. Професор Київського Художнього Інституту, скульптор. Автор знаменитого портрету Марії Заньковецької. Заарештований за український націоналізм і засланий в середню Азію.

Фурер Веньямін — видатний діяч КП(б)У, редактор газети „Радянське село“. Працював над розбудовою українського культурного процесу, і зокрема по українізації Донбасу. Приятель групи письменників ВАПЛІТЕ. Перед арештом заповідав собі смерть у Москві.

Ліфшиць Борис — редактор „Харківського пролетаря“, журналу „Всесвіт“, „Радянського села“. Добрий український журналіст. Заарештований і зник безслідно.

Полоцький — дипломатичний працівник, учасник національної опозиції і течії шумськизму в КП(б)У. Зліквідований за український націоналізм.

Калюжний Наум — працював у Т-ві зв'язку з закордоном та в советському посольстві в Празі. Український журналіст. Учасник

української національної опозиції в КП(б)У.
Зліквідований органами НКВД.

Моргуліс — правник, засуджений на процесі СБУ на три роки за український патріотизм. Коли прокурор запитав Моргуліса, чи це правда, що він на зібранні у Старицької-Черняхівської вшановував разом з іншими пам'ять Петлюри вставанням, Моргуліс твердо відповів: „Так!“ Прокурор: „Але ж Ви, як жид, знаєте, що Петлюра організовував жидівські погроми?“ Моргуліс: „Я не дотримуюсь цього погляду“.

Златковський Давид Григорович — професор Київського Медичного Інституту, відомий український громадсько-медичний діяч. Засланий 1927-28 р.

Добров Олександр — історик права, співробітник Української Академії Наук, заарештований біля 1935 р.

Геншель — економіст, директор Київського Кооперативного Інституту, вихованець нових кадрів українських економістів. Засланий.

Цей список репресованих жидів-будівничих української культури під советами — ми могли б побільшити в сотню разів. Імена їх заховані від пам'яті людства в архівах НКВД. Вони принесли свої жертви на вівтар відродження рідної їм української землі та її культури разом з мільйонами українців. Ці жертви освітили й закріпили своєю кров'ю нове велике істо

ричве діло на підсоветському Сході. Це діло — дружба і союз у трагічному своїми умовами відродженні поневолених в СРСР народів. Передові жидівські елементи це зрозуміли. Вони побачили шлях відродження свого власного народу і того народу, серед якого жили. Вони бились у лавах української армії проти большевиків (наприклад, Людвіг Розерберг — січовий стрілець), були міністрами перших урядів української демократичної держави, були будівничими української культури в 1920-х та 30-х роках в УРСР. З свого боку передові українські елементи зі щирим серцем йшли назустріч національним інтересам жидів. Центральна Рада дала їм якнайширші права й автономію. В 1920-30-х роках українські комуністи дали жидам в УРСР найширші можливості для будівництва жидівської національної культури. Так, одною з причин знищення всіх скрипниківців було те, що вони підтримували й плекали жидівську культуру на Україні. Московська преса одверто обвинувачувала скрипниківців за те, що вони насаджували жидівські культурні інституції „в більших розмірах, ніж було жидівського населення“.

Коли Москва після знищення Скрипника русифікувала на Україні школи, то російські школи утворювались на місці зліквідованих українських і жидівських шкіл. Розгром українського

відродження Москвою означав також неминучий розгром і відродження жидівського.

Звичайно, були й серед українців автисеміти, як були і серед жидів україножери. Але хіба можна темні елементи будь-якого національного суспільства брати за основу, навмисне відсуваючи в тінь елементи здорові, яким належить будівництво майбутнього?

Російська імперія зробила Україну в'язницею для жидів, перетворивши її на „смугу осілости“. Жидам хотілось вирватись із цієї в'язниці. Вони хотіли б бачити себе в Москві й Петрограді на місці тих, хто їх гнобив. Це була помилка й ілюзія. Тирані невільничих імперій у скрутні для них хвилини завше надьковують головні етнографічні масиви на другорядні, щоб одвернути увагу мас від справжньої причини лиха — від себе. І так сталося з жидами в Росії та ССРСР. Револуція прийшла не на те, щоб врятувати цю імперію московських тиранів. Зруйнувавши царську форму, вона рано чи пізно розвіє в порошок і большевицьку форму тієї імперії. Поневолені нації мусять звільнитися. Це зрозуміли передові жиди в ССРСР, і навіть такий блудний син української землі, як Лев Троцький, колишній „червоний малорос“, що написав уже в Мехіко перед своєю смертю 1938 року прекрасну статтю-визнання неминучого державного відродження України супроти тиранії Сталіна.

Наші земляки — американські жиди — все не прогавили. Вони не помітили грандіозної революційної переміни на підросійському Сході — національних революцій. І тому вони жиди не українські, а малоросійські. Це шкода і для них і для українців. На що вони надіються, боборовячи майбутню „єдину-неділиму Росію“, яка гнобила їх і до революції і тепер, культивуючи офіційний советський антисемітизм? Може вони надіються на американську окупаційну армію в майбутній „неділимій“? Це була б трагічна надія.

Погану прислугу роблять українські й жидівські малороси в Америці, вакидаючи її політиці малоросійські риси. Своєю „передовою“ соціальною і національною демагогією Кремль б'є американців скрізь і всюди саме тому, що малоросійство — це об'єктивний помічник усякої Москви — і білої і червоної. І саме тому, що американська політика дивиться на підсоветський Схід очима малороса, тобто, як на єдину-неділиму Росію. Мовляв, ССРСР треба розбити, як невластиве тій неділимості оформлення, вилущивши із советської шкарлупи стару „матушку“.

Але ж і наймогутніший не здолає повернути колесо історії назад.

4. Дядько Сем у ролі малороса

Давати критичні оцінки американського життя — річ не проста вже з чисто пізнавального

боку. Треба було понад рік прожити в Аме-
ці, щоб прийти до цього самозрозумілого вис-
новку і не поспішити слідом за деяким винести
свій „присуд“. Чому так? Поперше, хоч США
і наймолодша нація, але в її складники відразу
ввійшли цивілізаційні надбання Європи та етніч-
ні елементи майже всіх (в тому й найдавніших)
націй світу з їхнім найвідсталішим і найпередо-
вішим досвідом. Подруге, США сьогодні — най-
динамічніша нація світу при найбільшій цивілі-
заційній її силі й масі. Але крім пізнавального
моменту існує для мене, як „перемішеної осо-
би“, ще й моральний момент. Цей дядько Сем
знайшов мене у руїнах Європи і в руїнах мого
власного життя одягнув, нагодував, на моє влас-
не бажання привіз до себе за океан і дав тут
для мене майже рівні можливості боротися за
своє існування. Коли я згадаю, що в СРСР я
вісім років впроголодь чекав арешту нізачо, а ін-
ші вісім років нізачо просидів у советській в'яз-
ниці, концтаборі та заслання і що я сам утік від
смерти в СРСР, і що в Німеччині я був упос-
лідженим остарбайтером, то мені стає ясно, що
Америка стала покищо рятунком для мене і
моїх ближніх. Природно, мені хочеться, щоб
Америка хоч трохи спричинилась і до порятун-
ку моєї трагічної Вітчизни.

І от, знаючи, до всього того, що американці
не дуже люблять, коли їх критикують, і при то

му нікому не забороняють тієї критики, я все таки зважуюсь до великої сили здебільша поверхових критичних слів про Америку докинути й своїх пару спостережень. З якої ж це рації? Поперше, вже з тієї, що мені Америка вже не байдужа, бо з її долею зв'язана доля моя і якоюсь мірою і доля мого краю. Подруге, я не спішу критикувати Америку взагалі, а лише те явище, яке спостерігав і в себе дома ще з дитинства — малоросійство. Я непогано знаю це фатальне для моєї Вітчизни явище і тому не міг не пізнати його відразу, здивавшись із ним на своє велике диво тут.

Малоросійство дялька Сема на відміну українського і жидівського малоросійства в Америці, явище не органічне і ясно, що в США є ті сили, які покладуть йому рано чи пізно край. Українські елементи американського народу повинні підтримувати боротьбу проти малоросійства в Америці бодай такою мірою, якою його занесли сюди наші земляки-малороси. Елементи малоросійства в американській культурі, а зокрема в закордонній політиці завдячують свій успіх зокрема малоросійству жидівському та російським впливам в Америці але вони мають (як зрештою майже в кожній іншій країні) і своє власне коріння.

1940-го року в США було 11,5 мільйона білих американців, народжених поза Америкою.

Це дуже великий відсоток, який не швидко зменшується, бо США приймають усе нові й нові імміграційні хвилі. Щоб ці ще неасимільовані елементи не викривляли суверенного формування нації, законодавство США передбачає низку правових обмежень для новоприбулих (право громадянства аж на п'ятий рік після переселення в Америку і то після відповідних іспитів, право бути обраним на президента лише при умові, що кандидат належить, здається, не менше, як до народженої в Америці генерації і т. д.) Але крім делекозорого законодавства не менш мудро діє й само життя: нові генерації в США делалі більше незалежнюються від своїх батьків і їхніх „старокраєвих пересудів“. У своїй народньо-психологічній студії про США авглєськ Джофрей Горер відзначає слабкий вплив батька на дітей в американській родині. Думаємо, що одна з причин цього та, що „старокраєвий“ батько ні мовою, ні духом не став повноцінним американцем, тоді як дитина американцем росте. Як це не прикро, приміром, для нас українців, що наша українсько-американська молодь відходить з українського гетта в американський океан, ми повинні привітати це явище як прогресивне. Та сором великий тим батькам, діти яких не повесуть із собою на велику будівлю нової великої нації ні одвієї цеглини із дорогоцінного тисячоліт

нього досвіду України та її культури.

Свіжість многонаціонального походження — це і сила і слабкість цієї нової нації. Американці прийняли шляхетну засаду, що кожна етнічна група США має озброїти свою нову батьківщину ліпшим досвідом і знанням своєї старої батьківщини. Про це написано в США багато книг і статей. Однак ця єдиномудра і здорова засада вимагає якогось взаємоконтролю, надто у випадках, коли мова про вихідців із великих колоніальних імперій, як от Росія. Яскравий приклад такого контролю дали американці під час другої світової війни щодо можливого впливу імперіалістичного гітлеризму через німецьку етнічну групу в США. Ще й тепер я зустрічав таких американських німців, які бояться говорити по-німецьки). Але в той же час американці проочили небезпеку російсько-імперіалістичного впливу через російську етнічну і малоросійську групи в США. Сьогодні не разюче дається взнаки. І саме тепер найвищий час проаналізувати і оцінити роботу тих груп та можливе використання їх Москвою.

Про малоросів українських і жидівських ми вже говорили. Тепер пару слів про росіян. Величезна маса політичних емігрантів — членів російської імперської провідної верстви та тих, що лише мріяли увійти в ту верству, після революції 1917-го року прибули до США і ста-

ли тут громадянами. Поруч із монархічними не добитками привіхали також і „демократичні“ по сій ідеї російського імперіялізму і есери, есдеки, кадети та інші імперіялістичні банкроти типу Керенського. Ця монархічна і республіканська російсько-імперська еміграція, що була при керівництві імперії і, попри свою освіченість та культуру, не могла ніяк зрозуміти історичну неминучість своєї поразки в революції та нового розвитку підросійського Сходу в напрямі його національної диференціації, накинула своє незрозуміння і свої анахронічні схеми американській думці. В їхніх і малоросійських руках опинилось американське росієзнавство та советознавство і майже вся славістика. Для цього росіяни і малороси мали відповідні кадри: 1936-го року в американських університетах викладали 136 російських або малоросійських професорів *(українців і сьогодні в американських університетах можна порахувати на пальцях однієї руки). Сенатор Брустер недавно заявив на „Бальтійському Дні“ в Нью-Йорку, що ще й сьогодні частина американських університетів щоразу закінчує свій учбовий рік доповідями на тему „Російський вклад у нашу культуру“ і що вже край-

*) За ці та інші дані щиро вдячний Я. І. Чижу — може єдиному в нас знавцеві англосакських груп населення США.

ня пора покласти край російському засиллю в Америці.

З другого боку сучасна большевицько-російська імперія промощує собі дорогу до американської душі, організувавши головно з кадрів тих же таки росіян і різноплемінних малоросів свою п'яту, комуністичну колону в США. Так звана компартія США складається майже на 90% з тих же таки росіян і жидівських та українських малоросів, а керівництво її — майже виключно з цих. Ясно, що червоні так само за неподільність російської імперії, як і манархісти та білі емігранти.

Завдяки цим усім елементам емериканці не добачили, що з 1917-го року підросійський Схід одним гігантським революційним стрибком перейшов на нові магістралі історичного розвитку. В Америці не помітили тієї кардинальної переміни і вважають, що в старій Росії змінив ся лише режим та соціальна система і що там була лише одна російська режимно-соціальна революція в її двох стадіях — меншовицько-есерівській і большевицькій, які були за збереження, за реформу, а не ліквідацію імперії. Насправді там на тлі різнохарактерних (для кожного народу) революційно-соціальних перемін сталися дві революції: антиімперська національно-демократична і російська імперсько-большевицька (з коротеньким есерівсько-меншовицьким

вступом, що через свій імперіялізм теж не міг стати російським національно-демократичним рухом), Перша революція (національна) розподілила російську імперію на десятки національно-демократичних держав, віддала землю у власність селянам, створила могутню кооперацію, культурне відродження поневолених народів. А друга—імперсько-режимна і большевицька — в семилітній нечувано жорстокій завойовницькій війні, під обманними гаслами самовизначення націй, ліквідації імперської „тюрми народів“ та „грабуї награбоване“, — збила вже розподілену імперію назад до купи, ліквідувавши національні держави і загнавши селянство в колгоспи. Цей большевицько-імперський „термідор“ затримав національно-демократичне революційне переформування Сходу, але докладна аналіз сучасних процесів в ССРСР показує, що російсько-імперська реакція, видавши фальшивий вексель національної і соціальної волі, рано чи пізніше оплатить його своєю смертю і смертю російської імперії в любых її формах.

Американці мають упередження, що розподіл Російської імперії означатиме хаотизацію і руйнування тих просторів, їхню, так би мовити, балканізацію. Російська біла і червона сугестія, що національні рухи на Сході — це деструктивне і напівбандитське явище (навіть Петлюру канонізували за тією сугестією як бандита) заважає

американцям правильно оцінити національно-демократичну протимперську революцію і її перспективи. Саме цей аргумент висунув передусім провідний американський публіцист В. Ліпмен на користь дружнього співжиття США й СРСР. Ми можемо розбити СРСР, пише Ліпмен, але що поставе після цього на місці більшовицького уряду? „На місці того уряду там, я думаю, запанує величезне безладдя більшовизованих військових отаманів, дрібних ватажків, місцевих диктаторів, бандитських кланів і терористичних зграй“. („Нью-Йорк Гералд Трібюн“, 18. червня ц. р.) Американці не знають, що 1917-20-х років хаос організовували в національних республіках саме імперці—більшевики і білогвардійці; що вже 1917-го року національні держави в протигагу цій руїні російських білих і червоних імперіялістів організували З'їзд Народів колишньої Російської імперії для підготовки нового ладу на просторах зруйнованої імперії і що росіяни якраз намагались зірвати цей з'їзд; що національно-демократичні революції висунули велику ідею згармонізованого творчою співпрацею відродження народів, яке знає небезпеку балканізації і тому зразу ж взялося за організацію союзу поневолених народів, який домоміг би не допустити до хаосу. І тепер працюють у цьому напрямі окремі діячі, міжнародні групи та організації (Прометей, Інтернаціонал Свободи,

АБН та інші), хоч їхню роботу всіляко підмі-
нуюють московські агенти і хоч до ідеалу тут
ще не близько.

Парадокс безсумнівний: молода американська
нація дивиться на наш грандіозно пробуджений
національно-революційний Схід якщо не очима
червоного Кремлю, то мертвими очима живих
ем-граційних трупів... Прикладів цього явища
тут безліч на кожному кроці. Кеннан — архі-
тект американської політики щодо Росії і СССР
— твердить, що Україна — це Пенсільвенія Ро-
сії; інший американець написав, що українці—
це тексасці Росії. На одній мапі Україну заз-
начається як Little Russia, західньо-україн-
ські землі — як Ruthenia. В легенді до мапи
зазначається, що термін Russia охоплює со-
бою Greet Russia, Little Russia,
Ukraine and Ruthenia. Мапа називається
„Мови Європи“, видана вже під час другої сві-
тової війни у солідному американському карто-
графічному видавництві Morris Jastrow.

Крім прямих російських сугестій причина тих
помилочок у тому, що америкаці не бачать при-
пипової різниці між мвонаціональністю США
й СССР, що свідчить про незнання географії й
історії підросійських просторів та того, коли і
як складалася російська колоніяльна імперія, не
говорячи вже про історію окремих підросійських
вародів та їхніх культур. На всьому видно пря-

мий відбиток антинаукових пропагандивних російських схем. В той час коли Сталін зробив собі світову кар'єру на національному питанні (до свого „воцаренія“ Сталін був у ЦК РКП ніби непомітним референтом національного питання) і шахує тепер у цій галузі американську політику скрізь і всюди, в Америці серед великої вже кількісно советознавчої літератури студії про національне питання в ССРС та про окремі підсоветські народи трапляються лише, як виняток, та й то забезпечений зусиллями матеріально слабких етнічних груп підросійського походження, які платять американським видавництвам гроші за друк книги, зрікаючись гонорару і участі в сумах реалізації книжки. Значить, у національному питанні нашого Сходу американська думка була безвольним епігоном російської імперіялістичної думки та пропаганди. Це являє ми й називаємо американським малоросійством. До цього комплексу належить переоцінка з боку американців усього російського, перебільшення чисельности етнографічно-російського населення в ССРС, імперського патріотизму російських і підросійських народніх мас і всього-всього геть аж до російської музики в порівнянні до світової.

Але поза чужими організованими впливами американське малоросійство має ще й власне коріння, яке ми пояснюємо виключно молодістю

США як нації. Наприклад, американська духовна культура відстає від матеріальної. Американці, якщо не помиляюсь, недоцінюють цього факту. Створивши свою оригінальну матеріальну, зокрема продукційну культуру, яка дала їм командні позиції в світі, вони не зважають достатньою мірою на плекання своєї духовної культури, без суверенності якої нація завше лишається під загрозою „малоросійства“ в міжнародному значенні цього слова. Здається, можна говорити про певний культурний дефетизм американців. Гастролі чужих культурних і мистецьких сил у Америці належать до прекрасних здобутків цієї країни. Але те, що Америка дуже мало дає на культуний експорт і мало порівняно посилає своїх гастролерів закордон — це не здобуток, а слабкість. Що ліпші американські письменники фактично проживають в Європі, а не дома — це теж ненормальне явище. Мені здається, що нобелівський лавреат Еліот, який зовсім покинув Америку задля Англії і англійської літератури — це більш, ніж Гоголь Америки. Не вина тут самих американських мистців, яким можна закинути своєрідний американський культурний дефетизм, а й вина провідної американської суспільності, що мало цікавиться своєю духовною культурою. Характеристично, що мистецтво, як і домашнє господарство, опікують в Америці переважно жінки,

що дуже говорять на користь американської жінки, але не на користь американського чоловіка-бізнесмена.

Хай буде дозволена і пробачена нам така сентенція: щоб мати свою власну, а не запозичену політичну ксандрію щодо Росії-СССР, треба мати власне дослідження і власну аналітично-синтетичну картину тих комплексів. З усією відповідальністю твердимо, що США такої власної картини ще не мають і що картина Даліна-Кеннана — це старо-російська анахронічна імперіялістична, а не американська картина. В наслідку — три сосни, в яких американська політика щодо Росії-СССР опинилась: перша сосна — російський народ, друга — сучасний большевицький режим, третя — поневолені Росією народи. Одні (за російською сугестією) кажуть, що гасло волі для поневолених народів відштовхне російський народ в обійми большевизму і тоді СССР буде непереможний. Відділя гасло: проти режиму Сталіна — за дружбу з російським народом, поборювати не російський, а тільки советський імперіялізм (Характеристичні наслідки цього напрямку думки зустрічаємо в найсолідніших нью-йоркських газетах, які з усього советського життя чи не найбільше займаються „суперечками й тертями в Політбюро“ та іншими „тайними мадрідського двору“. Це тому, що для них усе російсько-імперське в

приципі добре і погана лише капосна, випадковість“, що Політбюро засіло на священний престол іперії.) Інші — меншість — кажуть, що советський імперіалізм це лише нова форма традиційного російського імперіалізму і тому треба проголосити підтримку тільки поневоленим в СССР народам. Треті — і таких багато — кажуть не чіпати Росії-СССР, а за всяку ціну жити з нею в дружбі. Офіційна політика США на практиці являє собою безпорадну комбінацію першого і третього варіантів з дуже несміливими натяками на другий варіант. Російським імперіалістам — білим і червоним на спілку — так вдалось сугерувати страх перед теперішніми володарями СССР і перед, нібито, незнищеним одвічним імперіальним духом російських народніх мас, які єдиним муром стануть проти гасла самовизначення поневолених в СССР націй.

І тут ще один парадокс: Вашингтон, який вустами Вудро Вілсона перший кинув у світ гасло самовизначення і рівноправності всіх націй світу, сьогодні більше боїться цього гасла, як червона Москва, яка сміло оперує тим гаслом і в СССР і закордоном. Безвихіддя трьох сосон тим часом вирішується, як і завше, просто: існує і російський і советський імеріалізм, які можуть бути поєднані (випадок СССР) і не поєднані (випадок білогвардійщинаи). СССР, що являє собою поєднання російського і советського

комуністичного імперіялізму, можна розбити найлегше під тими гаслами, під якими він переміг. Перше з тих гасел — ліквідація імперської тюрми народів, національна й соціальна воля. Російський народ у своїй масі був уже раз сприйняв це гасло і сприйме його й тепер як самозрозуміле, бо СРСР формально і юридично побудований на цьому гаслі. Бо клич національної і соціальної волі лише нагадає йому, що він теж має величезні неоплачені векселі і до царської, і до „тимчасової“, і до сучасної большевицької імперії. Не зрозуміють цього гасла лише ті імперіялістичні елементи, яким завжди було мало потуг і крові самого російського народу і які хочуть через потворний і антилюдський імперський агрегат помпувати соки всіх народів разом.

Невже ж великий американський молодий дух невідчує, що „воля — це мрія кожної людини і кожної нації? І що потурання насильству та каліборуючому з ним малоросійству означає тажкож і власну неценоцінність?

(Кінець)